

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 67 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

LR švietimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektu siekiama užtikrinti mažų bendruomeninių mokyklų veiklos tęstinumą. Atsižvelgiant į LR švietimo įstatyme išskirtus lygių galimybių, kontekstualumo, veiksmingumo, tęstinumo, įtraukumo švietimo sistemos principus, švietimo sistema privalo būti socialiai teisinga, užtikrinanti asmens teisių įgyvendinimą, kiekvienam asmeniui laiduojanti švietimo prieinamumą, atitinkanti nuolat kintančias visuomenės reikmes, siekianti geros kokybės rezultatų sumaniai ir taupiai naudodama turimus išteklius, nuolat vertindama, analizuodama ir planuodama savo veiklą, lanksti, atvira, pagrįsta įvairių formų ir institucijų sąveika, sudaranti sąlygas kiekvienam asmeniui ugdytis, plėtoti savo galias ir gebėjimus, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę mokantis, socialinėje, kultūrinėje ir (ar) kitose veiklose ir būti nediskriminuojamam dėl ugdymosi poreikių įvairovės ir (ar) švietimo pagalbos reikmės (LR švietimo įstatymo 5 straipsnis).

Teisę nevaržomai ugdyti vaikus pagal savo religinius ir dorovinius įsitikinimus, bei laisvai pasirinkti švietimo įstaigą garantuoja LR Konstitucija. Švietimo teikėjų tinklo paskirtis - užtikrinti visiems Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsieniečiams, turintiems teisę nuolat ar laikinai gyventi Lietuvoje, privalomojo ir visuotinio švietimo prieinamumą, jo įvairovę, galimybes mokytis visą gyvenimą (LR švietimo įstatymo 28 straipsnio 1 dalis). LR švietimo įstatymo 28 straipsnio 9 dalyje numatyta, kad valstybė ir savivaldybės sudaro sąlygas nevalstybinėms mokykloms steigti ir veikti.

Vertinant nevalstybinių bendrojo ugdymo mokyklų teisinį reguliavimą, matyti, kad teisės aktais, skirtingai nuo valstybinių ir savivaldybių mokyklų, nevalstybinėse bendrojo ugdymo mokyklose nėra reglamentuotas būtinas mokinių skaičius, taip pat šioms mokykloms nėra taikomos tinklo optimizavimo nuostatos bei leidžiama klasių dydį nusistatyti patiems. Vadovaujantis LR švietimo įstatymo 67 straipsnio 4 dalimi ūkio lėšos iš valstybės biudžeto lėšų nevalstybinėms mokykloms nėra skiriamos. Nevalstybinėms mokykloms, vykdančioms bendrojo ugdymo programas, ūkio lėšos skiriamos iš savininko (dalyvių susirinkimo) ir kitų lėšų, nustatytų mokyklos įstatuose. Mokymosi lėšos tiek valstybinių ir savivaldybių mokykloms, tiek nevalstybinėms bendrojo ugdymo mokykloms skiriamos vadovaujantis analogiškais principais. LR švietimo įstatyme nurodyta, kad formaliojo švietimo programoms valstybinėse, savivaldybių ir nevalstybinėse mokyklose finansuoti iš Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės ir savivaldybių biudžetų taikomi mokymo lėšų skyrimo klasei (grupei) ir (arba) vienam mokiniui principai. Mokymo lėšos, skiriamos iš valstybės biudžeto lėšų, apskaičiuojamos, paskirstomos ir naudojamos pagal Vyriausybės patvirtintus tvarkos aprašus. Taigi, Vyriausybei yra suteikiama diskrecija spręsti dėl skiriamų iš valstybės biudžeto lėšų mokymosi lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir naudojimo (LR švietimo įstatymo 67 straipsnio 1 dalis).

Pažymėtina, kad, vadovaujantis LR švietimo įstatymu, mokymo lėšos – tai tiesiogiai švietimo procesui būtinos lėšos, skirtos darbo užmokesčiui pagal ugdymo planą, mokytojų ir kitų ugdymo procese dalyvaujančių asmenų kvalifikacijai tobulinti, vadovėliams ir kitoms mokymo priemonėms, taip pat ugdymo procesui organizuoti ir valdyti, mokyklos bibliotekai, psichologinei, specialiajai pedagoginei, specialiajai ir socialinei pedagoginei pagalbai, profesiniam orientavimui, mokyklų vykdomai sveikatos stiprinimo veiklai ir kitoms ugdymo reikmėms (LR švietimo įstatymo 2 straipsnio 15 dalis).

Manytina, kad esamas teisinis reguliavimas Vyriausybei suteikia pernelyg plačią diskreciją skirstant mokymo lėšas, LR švietimo įstatyme nenumatant reikšmingų tokio

paskirtymo apribojimų. To pasekoje 2022 m. rugpjūčio 17 d. buvo priimtas Vyriausybės nutarimas Nr. 832 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 679 „Dėl mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, kuriuo nuspręsta nuo 2023 metų rugsėjo mėnesio apskritai neskirti mokymo lėšų švietimo tiekėjų tinkle esančių mokyklų bendrojo ugdymo 1-10 (I-II gimnazijos) klasėms, kuriose mokosi mažiau negu penki mokiniai.

Manytina, kad sistemškai aiškinant LR švietimo įstatymą, įstatymų leidėjas, skirtingai negu ūkio lėšų atveju, numatė, kad mokymo lėšos yra skiriamos visoms švietimo tiekėjų tinkle esančioms įstaigoms, ir Vyriausybės kompetencija yra šias lėšas mokykloms apskaičiuoti, paskirstyti ir nustatyti jų naudojimo tvarką. Remiantis tuo, kas išdėstyta, manytina, kad teisiniame reguliavime yra būtina patikslinti, jog mokymo lėšos skiriamos iš valstybės biudžeto lėšų visoms švietimo tiekėjų tinkle esančių mokyklų klasėms proporcingai faktiniam mokinių skaičiui mokinių sraute.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Seimo narė Laima Nagienė.

3. Dabartinis teisinis įstatymo projekto aptartų teisinių santykių reglamentavimas

LR švietimo įstatymo 67 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad formaliojo švietimo programoms valstybinėse, savivaldybių ir nevalstybinėse mokyklose, išskyrus aukštąsias mokyklas, finansuoti, neformaliojo vaikų švietimo programoms finansuoti iš Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės ir savivaldybių biudžetų taikomi mokymo lėšų skyrimo klasei (grupei) ir (arba) vienam mokiniui principai. Mokymo lėšos, skiriamos iš valstybės biudžeto lėšų, apskaičiuojamos, paskirstomos ir naudojamos pagal Vyriausybės patvirtintus tvarkos aprašus. Šiuose aprašuose nustatytais atvejais savivaldybės turi teisę juose nustatytą dalį mokymo lėšų, skiriamų iš valstybės biudžeto, paskirstyti ugdymo reikmėms savo nustatyta tvarka.

4. Naujos teisinio reglamentavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Naujame teisiniame reglamentavime LR švietimo įstatymo 67 straipsnio 1 dalyje siūloma numatyti, kad mokymo lėšos, skiriamos iš valstybės biudžeto lėšų visoms švietimo tiekėjų tinkle esančių mokyklų klasėms proporcingai faktiniam mokinių skaičiui mokinių sraute, apskaičiuojamos, paskirstomos ir naudojamos pagal Vyriausybės patvirtintus tvarkos aprašus. Nauju teisiniu reguliavimu siekiama užtikrinti, kad mokymo lėšos būtų skiriamos visoms švietimo tiekėjų tinkle esančių mokyklų klasėms, tačiau atitinkamai diferencijuojamos atsižvelgiant į faktinį mokinių skaičių mokinių sraute. Taip yra užtikrinamas mažų bendruomeninių mokyklų ar kitų mokyklų, kurios pagal savo funkcijas, besimokančiųjų reikmes ir veiklos apimtį negali turėti didesnio mokinių skaičiaus mokinių sraute, tęstinumas, švietimo sistemos principų įgyvendinimas ir švietimo tiekėjų tinklo paskirtis.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus teikiamą Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Įstatymų įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturi.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Įstatymų projektų atitikties Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimams bei bendrinės lietuvių kalbos normoms, o Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo ir Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Įstatymų projektų atitikimas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymo projekto nuostatos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams neprieštarauja.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai

Įstatymui įgyvendinti atsakingos institucijos turės patikslinti priimtus įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetinais metais)

Įvertinant tai, kad planuojant 2023 metų valstybės biudžetą galėjo būti atsižvelgta į mažesnę mokymo lėšų poreikį dėl 2022 m. rugpjūčio 17 d. Vyriausybės priimto nutarimo neskirti mokymo lėšų bendrojo ugdymo 1-10 (I-II gimnazijos) klasėms, kuriose mokosi mažiau nei penki mokiniai, įstatymui įgyvendinti reikės papildomų valstybės biudžeto lėšų. Kartu pažymėtina, kad reikalingos lėšos yra nedidelės, atsižvelgiant į sąlyginai nedidelį subjektų ratą, kuriems minėtu Vyriausybės nutarimu nuspręsta nuo 2023 m. rugsėjo mėn. mokymo lėšų nebeskirti.

14. Projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimų ir išvadų nereikės.

15. Reikšminiai įstatymo projektų žodžiai.

Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną Eurovoc:

Mokymo lėšos, mokymo lėšų skyrimas.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Papildomų paaiškinimų nėra.

Seimo narė

Laima Nagienė